

Albinas Jasiūnas

KGB archyvinų bylų parvežimas į Lietuvą iš Uljanovsko

1992 m. birželio 19-osios naktį į 20 d. man paskambino Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos deputatas Vidmantas Žiemelis ir pranešė, kad kitą rytą mane norėtų matyti Aukščiausiosios Tarybos pirmininkas profesorius Vytautas Landsbergis. Rytą, važiuodamas susitikti su profesoriumi, trumpam užsukau į Šnipiškių seniūniją, kur tuo metu dirbau seniūno pavaduotoju, paskyriau darbuotojams užduotis ir nuvažiavau į Aukščiausiąją Tarybą. AT pirmininko laukiamajame jau buvo V. Žiemelis, Sąjūdžio Tarybos pirmininkas Juozas Tumelis ir Lietuvos istorijos instituto darbuotojas Vytautas Žalys. Visi įėjome į pirmininko kabinetą. Pasisveikinęs profesorius paaiškino: „Pagal mūsų susitarimą su Rusijos prezidentu Borisu Jelcinu atgauname dalį KGB archyvinų bylų, kurios yra Uljanovsko KGB. Pakvietėme jus pasitarti, kaip geriau organizuoti tų bylų parvežimą į Vilnių. Gal sutiksime atlikti šią valstybinę reikšmės užduotį?“

Be abejonės, pareiškėme, jog sutinkame. Tada profesorius pasakė, kad kelionėje mus lydės greito reagavimo rinktinės „Aras“ vyrai, o transportu pasirūpins V. Žiemelis. „Dokumentus, kad nebūtų trukdymų pervaziuoti Lietuvos–Baltarusijos ir Baltarusijos–Rusijos pasienio postus, bei kitus kelionei reikalingus dokumentus parengs Respublikos vyriausybėje. Šiandien po pietų juos pasiimsite iš premjero Gedimino Vagnoriaus“. Profesorius sakė, kad kalbėjosi su Uljanovsko KGB vadu, kuris patvirtino, jog bylos jau parengtos perdavimui. Reikėtų nedelsti – va-

žiuoti rytoj, kad nepersigalvotų. Kelionė tolima – 2000 kilometrų. Profesorius paskambino Uljanovsko KGB generolui ir pranešė, kad mūsų komisija į Uljanovską atvyks birželio 23 d. Generolo pageidavimu išvardijo mūsų vardus ir pavardes. Aptarėme kelionės detales: išvykimo laiką, ką pasiimsime kelionei ir kt. Diskutavome dėl policininkų aprangos kelionėje – civilinė ar uniformos? Važiuoti į svetimą valstybę civiline apranga ir ginkluotiems jokių būdu negalima, tad priimamas sprendimas, kad mus lydės uniformuoti policininkai (neseniai Lietuvos policininkams buvo pasiūtos naujos gražios uniformos).

Nutarėme išvažiuoti rytoj nuo Aukščiausiosios Tarybos rūmų. Profesorius palinkėjo sėkmingos kelionės. V. Žiemelis painformavo, kad prie AT rūmų stovės iš Kauno atvažiavęs didelis uždaras krovininis automobilis, į kurį tilps visos gražinamos bylos. Pasikeisdami jį vairuos du vairuotojai. Komisijos nariai ir juos lydintys policininkai važiuos „Aro“ rinktinės „Latvija“.

Po pietų nuvažiavome pas premjerą G. Vagnorių pasiimti kelionei parengtų dokumentų. Nors važiuojame į nedraugišką organizaciją, pasiūliau, kad turime būti ištikimi lietuviškos tradicijoms – reikia turėti lietuviškos duonos, lašinių, na, ir lietuviško gėrimo. Premjeras ir kolegos pritarė siūlymui. Pasiėmę kelionei reikiamus dokumentus, atsisveikinome iki rytojaus. Užėjau į savo darbovietę – Šnipiškių seniūniją ir pasakiau seniūnui, kad kelias dienas nebūsiu darbe, nes esu siunčiamas į koman-

diruotę (kur ir koku reikalu – nesakiau). Pasiskambinau į Vilniaus miesto Tarybos sekretoriatą ir pranešiau, jog keletai dienų išvykstu iš Vilniaus ir nedalyvausiu Tarybos posėdžiuose (buvau Vilniaus miesto pirmojo šaukimo Tarybos deputatas).

Namiškiams pasakiau, kad rytoj su vyriausybine delegacija kaip jos narys kelioms dienoms išvykstu į Rusiją, ir pradėjau ruošti kelionei. Apie 10 val. vakaro suskambo telefonas. Pakeleş ragelį, išgirdau vyrišką balsą: „Čia Jasiūnas?“ Išgirdęs teigiamą atsakymą, balsas tęsė: „Tai rytoj važiuojate į Uljanovską... Atsisveikinkite su šeima, nes iš ten nebegrįšite“. Dar spėjau paklausti: „Kas skambina?“, bet jis padėjo ragelį. Apie skambutį namiškiams nieko nesakiau ir toliau ruošiausi kelionei.

Birželio 21 d. 9 val. 45 min. pas mane į namus atvažiavo V. Žiemelis, su juo nuvykome prie AT rūmų. Ten jau radome belaukiantį J. Tumelį (jis buvo Lietuvos Respublikos vyriausybės komisijos KGB archyvams atgauti pirmininko pavaduotojas. Pirmininkas – V. Žiemelis). Netrukus pasirodė ir trečiasis delegacijos narys – V. Žalys. Laukė didžiulis iš Kauno atvykęs autofurgonas MAZ (vairuotojai – Jonas Susevičius ir Alfredas Semakinas), „Latvija“ su ginkluota mūsų palyda – „Aro“ policininkais Juozu Norkevičiumi, Arvydu Tarasevičiumi ir Genadijumi Klimovičiumi (pastarieji du – dar ir vairuotojai). V. Žiemeliui pasakiau apie vakarykštį telefono skambutį.

Pasitikrinę, ar turime viską, ko reikia kelionei, lygiai 12 val. V. Žiemelio ir jo sūnaus Gedimino lydimi pajudėjome Baltarusijos link. Privažiavome Medininkų pasienio postą; jį pravažiavus, baltarusių pasieniečiams kilo abejonių – kodėl ginkluoti vyrai (policininkai prie uniforminių diržų turėjo pistoletus) su nematytomis uniformomis įvažiuoja į jų teritoriją? V. Žiemelis paaiškino, kur ir koku reikalu važiuojame. Policininkų paprašė pateikti dokumentus, įrodančius, kad jie turi teisę nešioti ginklus. Pažymėjimai buvo parašyti

lietuvių kalba, tad V. Žiemelis įrašus vertė į rusų kalbą. Pagaliau gavome leidimą tęsti kelionę. Pavakary pasiekėme Baltarusijos ir Rusijos sieną. Atsisveikinome su mus palydėjusiais V. ir G. Žiemeliais ir be vargo įvažiavę į Rusijos teritoriją pajudėjome Maskvos link.

Maskvos žiedą privažiavome jau po vidurnakčio ir nutarėme kiek pailsėti – kauniškiai sunkvežimio kabinoje, o mes – „Latvijoje“. Porą valandų pailsėję, kelionę tęsėme. Pasukę Nižnij Novgorodo link, apskaičiavome, kad iki Uljanovsko dar apie 1100 km. Sunkvežimį leidome važiuoti pirma, o mes su „Latvija“ – iš paskos.

Išaušus mūsų transportą dažnai pradėjo stabdyti autoinspektoriai. Kai sustabdo sunkvežimį, sustoja ir „Latvija“. Iš jos išlipa aukštas, gražia uniforma dėvintis policijos pareigūnas J. Norkevičius, atiduoda pagarbą ir taisyklinga rusų kalba paaiškina, kas ir kur važiuoja. Sustabdžiusiam nieko kito nebelieka kaip pamoti ranka – važiuokite toliau. Įvažiavus į Totorijos Autonominę Respubliką, mus užklupo smarki liūtis, kuri labai trukdė kelionei, tad Uljanovską pasiekėme apie 12 val. nakties.

Be didesnių klaidžiojimų privažiavome daugiaaukštį KGB pastatą. Visur buvo tamsu, tik šalimais mažame namelyje švietė langai. Po aptvertą kiemą lakstė keletas didžiulių vilkšunių. Buvo aišku, kad čia ir yra ta organizacija. Užėję į vidų, radome kelis budėtojus. Prisistačius, kad atvykome iš Lietuvos, iš Vilniaus, jie pasakė: „My vas segodnia neždali, takoj livenj, dumali, čto vy neprijedite. Naščiot vašego ustroistva – vy podoidite k bolšomu zdaniju i postučite v piatoje okno, ščitaja ot siuda, tam estj dežurnyj oficer, on vam vsio skažet“ („Mes jūsų šiandien nelaukėme, tokia liūtis, manėme, kad neatvažiuosite. Dėl apgyvendinimo – nueikite prie didžiojo pastato ir pabelskite į penktą langą nuo čia, ten yra budintis karininkas, jis jums viską pasakys“). Pasibeldę į nurodytą langą, užsidegė stalinė lempu-

tė, budintis atidarė mažą langelį ir klausia, kas esame, iš kur ir kokių reikalų atvykome, ko iš jo norime. Apsimetė pirmą kartą girdintis ir nieko nežinantis. Mes tuo suabejojome. Jei žino eiliniai sargybiniai, negali nežinoti budintis karininkas. Pasakėme, kad mums turėtų būti užsakytas viešbutis, norime žinoti, kaip į jį patekti. „S gostinicoj budet trudno, no poprobuju“ („Gauti viešbutį bus sunku, bet pamėginsiu“) ir nuėjo. Sugrįžęs pasakė, kad mums pasisekė, ir paaiškino, kaip nesudėtinga ten nuvažiuoti. Paprašėme leidimo gatvėje priešais sargybos namelį palikti sunkvežimį, kurio kabinoje nakvos du vairuotojai, ir atvažiuos mus iki viešbučio nuvežusi „Latvija“; jos vairuotojas taip pat nakvos mašinoje. Tai buvo būtina saugumo sumetimais – „Latvijoje“ buvo dalis lydinčiųjų ginkluotės. Gavę sutikimą, išvykome į viešbutį.

Viešbučio budėtoja paklausė, kodėl taip vėlai atvažiavome, nes mūsų jie laukė anksčiau. Tuo savo pasakymu patvirtino, kad budintis KGB karininkas tik vaidino nežinantį. Mūsų policininkai ateidami į viešbutį atsinešė su savimi ginklus. Budėtoja maloniai pasakė, kad su ginklais į viešbutį neleidžiama. Jie nuėjo į „Latviją“ ir grįžo ginklus suvynioję ir sudėję į kelioninius krepšius, kad nebūtų matyti. Budėtojai buvo aišku, kad policininkai nešasi paslėpę ginklus, bet ji nieko nesakė. Mūsų neklausė, kas su kuo nori gyventi, bet iškart vardijo pavardes ir kambario numerius. Taip jau buvo suriktuota iš anksto. Mes, visi trys komisijos nariai, gyvensime 15-ame aukšte, policininkai – žemesniame. Gavę kambarių raktus, „Latvijos“ vairuotojui pasakėme, kad jis važiuotų nakvoti prie KGB rūmų, o ryte 8 val. atvyktų mūsų paimti. J. Tumeliui ir V. Žaliui buvo pakirtas dvivietis kambarys, man – greta esantis vienvietis. Buvome tikri, kad kambariuose yra pasiklausymo aparatūra.

Ryte nuvykome į KGB rūmus. Vestibulyje mus pasitikęs budintysis liepė sėsti ir palaukti, kol atvažiuos atstovas iš Maskvos. Pa-

klausėme, kada jis atvažiuos, gal po kelių dienų? Budintysis paaiškino, kad jis jau Uljanovske – nakvojo tame pačiame viešbutyje, kur ir mes. Atėjęs karininkas pasiūlė mus lydinčių policininkų ginklus padėti į seifą. Mes nesutikome: bijojome, kad ginklus užrakins, o kai reikės pasiimti, gali dingti seifo raktas ar dar kas nors nutikti. Jis mus suprato, juk policijos pareigūnai vykdydami tarnybines pareigas su ginklais nesiskiria. Netrukus atvyko ir maskviškis, labai elegantiškos laikysenos vyras. Karininkas mus visus nuvedė į antrame aukšte esantį archyvo kambarį, kur mūsų jau laukė trise: uniformotas jaunas KGB karininkas ir du civiliai – stambaus sudėjimo žilagalvis, malonios veido išraiškos vyras, kurį pristatė kaip archyvo vedėją, ir labai komunikabilus jaunuolis – būsimasis tarpininkas ir mūsų pagalbininkas. Vedėjas mus supažindino su bylų registracijos knyga bei kartoteka, kurios tvarkomos nepaprastai rūpestingai (to galėtų pavydėti mūsų kanceliarijų darbuotojai). Paskui vedėjas nuvedė į gretimą kambarį, kuriame tvarkingai, keliomis eilėmis iki lubų buvo sukrautos bylos. „Tai bylos, kurias jums gražiname. Gal norite jas pavartyti?“ Paaiškino, kaip pasirinkti norimą bylą. Paėmiau atsitiktinę kortelę, KGB karininkas atvertė registracijos knygą, pažiūrėjo bylos numerį ir nuėjęs į gretimą kambarį atnešė segtuvą, kuriame buvo moters iš Kretingos tardymo ir liudytojų apklausos protokolai, rašyti rusų kalba. Tardė KGB karininkas rusiška pavarde ir nevietinis, nes labai iškraipyti tardomosios ir liudytojų lietuviški vardai ir pavardės. Paėmiau dar vieną kortelę. Karininkas greitai atnešė bylą. Tai buvo vyriškio iš Ukmergės valsčiaus byla. Vartydamas jos lapus radau įrašą: „Po trebovaniju majora (pavardė) KGB Rossii ot (data) protokol sledstvija (data) vyslan v Moskvu“ („Rusijos KGB majoro... reikalavimu tardymo... protokolas išsiųstas į Maskvą“). Kartotekoje paėmiau dar vieną kortelę, joje buvo įrašyta žinomo profesoriaus pavardė, ir per-

daviau KGB karininkui. Jis nuėjo į gretimą kambarį ir grįžęs pasakė, kad ta byla yra trečioje eilėje, žemai prie pat sienos. Norint ją paimti, reikia atkrauti dvi eiles bylų, o tai užimtų labai daug laiko. „Jei sutinkate, tą bylą galėsite pažiūrėti, kai bylas nešime į automašiną“. Sutikau. Bylomis taip pat domėjosi kolegos J. Tumelis ir V. Žalys.

Delegacijos vadovas J. Tumelis su archyvo vedėju svarstė, kaip krausime bylas į automašiną. Pasiūlėme su automašina įvažiuoti į kiemą, prie atsarginio išėjimo durų. Greta kambarys, kur laikomos bylos, beliktų tik laiptais nusileisti iš antro aukšto. Vyresnysis karininkas paprieštaravo, nes automašina turės užvažiuoti ant rūsio perdangos, o ji gali neatlaikyti. Supratome, kad tai yra požeminė slėptuvė ir tunelis, jungiantis pagrindinį pastatą su kieme esančiu nameliu; mėginome aiškinti, jog dabar rūsiai statomi su tvirtomis perdangomis, net ir bomba jų nepramuštų. Tada karininkas pasakė, kad šį klausimą reikia suderinti su generolu; tą ir padarė. Nutarėme bylas krauti kitą rytą ir apskaičiavome, jog reikės 17 žmonių, nes bylas, kad jos visos patektų į mūsų automašiną, perdavinėsime iš rankų į rankas. Mes bylas krausime septynios, tad iš jų reikės 10 pagalbininkų. Karininkas mus įspėjo, kad į jų pastatą jokie uniformuoti žmonės, išskyrus savus, neįleidžiami, duodamas suprasti, jog mūsų policininkai negalės dalyvauti krovime. Mes pasakėme, kad policininkai apsirengs treningais.

Atėjo pietų metas. Mūsų tarpininkas ir pagalbininkas atsiprašė, kad negalėsime pietauti jų valgykloje, nes valgykla gavo mažai produktų, nors ryte sakė priešingai. Supratome.

Įtarėme, kad tarp tų, kurie su mumis bendrauja, turėtų būti bent vienas suprantantis lietuviškai. Ko gero, tai mūsų pagalbininkas, nes jis stengėsi visą laiką būti greta ir buvo storai apsibintavęs kairės rankos delną. Tikriausiai taip buvo užmaskuotas mikrofonas. Paklaustas, ką pasidarė rankai, sakėsi persi-

pjovęs. Jis mums pasiūlė susipažinti su Uljanovsku, pavežiojo miesto gatvėmis, nuvežė į turgų. Žmonės akių neatitraukė nuo mūsų policininkų, grožėjosi uniformomis ir pistoletais; nors pistoletai buvo rusiški, „Stečkin“ markės, bet sovietmečiu eiliniai žmonės jų nebuvo matę, nes jie buvo įslaptinti ir naudojami tik KGB ginkluotėje. Klausinėjo, iš kur atvykome, ir labai nustebdavo, kai pasakydavome, kad iš Lietuvos. Mūsų palydovas nuvežė mus prie Volgos ir pabrėžtinai įspėjo, kad nesugalvotume maudytis. Pasivažinėjimą baigėme parke prie namo, kuriame gimė Leninas. Tas namas stovi priešais KGB rūmus, kitoje gatvės pusėje. Pasiūlė užėiti ir apžiūrėti muziejų, bet mes atsisakėme motyvuodami, kad norime greičiau grįžti į viešbutį ir paskambinti į Maskvą. Mūsų delegacijos vadovas J. Tumelis kasdien telefonu kalbėdavo su Lietuvos ambasadoriumi Maskvoje Egidijumi Bičkausku, informuodavo, kaip mums sekasi. Per jį palaikėme ryšius su LR Aukščiausiąja Taryba. E. Bičkauskas Rusijos valdžios prašė, kad grįžtant, kol važiuosime Rusijos teritorija, mus lydėtų vietinės valdžios automobilis ir nestabdytų pakeleš milicininkai, nes vešime svarbius dokumentus. (Gal kai kas ir nenorėjo, kad tie dokumentai atsidurtų Lietuvoje; tą rodo ir anoniminis telefono skambutis prieš mums išvažiuojant į šią kelionę.)

Rytą, prieš išvykstant krauti bylų, J. Tumelis paskambino E. Bičkauskui ir paklausė, ar turėsime mus lydintį automobilį. E. Bičkauskas pranešė, kad valdžia automobilio nežada. Nuvažiavome prie KGB rūmų. Du mūsų policininkai persirengė treningais ir visi kartu, lydimi mūsų palydovo, nuėjome į archyvą. Čia jau laukė du jauni KGB leitenantai ir bent 10 civiliais drabužiais apsirengusių jaunuolių (turbūt jų agentai). 10 minučių pavėlavęs atvyko ir maskviškis. Sargybiniai uždarė po kiemą loksčiusius vilkšunius, atidarė kiemo vartus ir įleido mūsų automobilį, kuris privažiavo prie pat KGB pastato at-

sarginio išėjimo durų. Abu autofurgono vairuotojai galėjo prisidėti prie bylų krovimo. Dar būdami viešbutyje sutarėme, kad mūsiškiai išsidėstys tarp talkininkų kas trečias, o aš krausiu bylas mašinoje. 17 žmonių kaip tik užteko perduoti bylas iš rankų į rankas, nuo kambario laiptais žemyn iki automašinos. Automašinoje buvome trise – aš ir du KGB leitenantai. Jie priiminėjo perduodamas bylas ir nešė man, o aš kroviau.

Dirbome kelias valandas. Tvarkingai sukrautas bylas paramstėme, kad kelionėje neišsibarstytų. Uždarius autofurgono duris, J. Tumelis jas užrakino, o J. Norkevičius užplombavo. Automašiną pastatėme gatvėje, sargybinių namelio palangėje. Tada visi komisijos nariai buvome pakviesti pas generolą pasirašyti perdavimo ir priėmimo akto. Iš jų pusės dalyvavo vyresnysis karininkas, archyvo vedėjas ir maskviškis KGB atstovas. Didžiuliame kabinete už stalo sėdėjo rūstaus, valdingo veido pusamžis generolas. Jis nužvelgė mus skvarbiu žvilgsniu. Jo laikysena buvo diktatoriška, atrodė, kad jaučiasi visagalis ne tik šiuose rūmuose, bet ir visoje Uljanovsko srityje. Su juo paploninę balsą kalbėjo ne tik jo pavaldiniai, bet ir svečias iš Maskvos. Susėdome mes visi trys vienoje stalo pusėje, o kitoje – maskviškis, archyvo vedėjas ir jų karininkas. Mums kiekvienam pateikė po vieną parengto akto egzempliorių ir rašymo priemonę. Aktas buvo surašytas tvarkingai ir aiškiai. Kai jį perskaitėme, iškart į kabinetą įėjo du vyrai su filmavimo kamerais (tikriausiai generolas davė ženklą). Mus pasirašančius filmavo iš visų pusių. Paskui kreipėmės į generolą prašydami palydos, nes vežame svarbius dokumentus. Generolas pasakė, kad dėl mašinų ir benzino jie turi didelių problemų. Paklausė, kada išvažiuosime. Atsakėme: kai išsimiegosime, tada ir važiuosime, nors patys buvome sutarę išvažiuoti labai anksti (naiviai galvojome išvykti jų valdžiai nežinant). Generolas pareiškė: „Kol važiuosite mūsų srities teritorija, būsite saugūs

ir jums nieko neatsitiks“. Supratome, kad būsime nepastebimai lydimi, nes visą laiką būdami Uljanovske ir bendraudami su KGB darbuotojais jautėme išskirtinį dėmesį ir globą. Atsisveikinome ir išėjome iš kabineto. Maskvos atstovą pakvietėme vakare apsilankyti pas mus viešbutyje. Jam sutikus, J. Tumelio ir V. Žalio kambaryje paruošėme stalą su atsivežtomis iš Lietuvos vaisėmis.

Sutartą valandą į kambarį įėjęs maskviškis gražia lietuvių kalba pasisveikino: „Labas vakaras“. Nepasirodėme nustebę, bet svečio paklausėme, kur išmoko taip gerai kalbėti lietuviškai? Jis paaiškino, kad gyveno Vilniuje, baigė Černiachovskio vidurinę mokyklą. Paklaustas, kaip atsidūrė Maskvoje ir ar teko dirbti Lietuvoje, sakė, kad baigęs vidurinę įstojo į Minsko KGB mokyklą, vėliau baigė aukštąją KGB mokyklą ir dirbo kontržvalgyboje užsienio šalyse. Keletą valandų šnekučiavomės vaišindamiesi lietuviškais valgiais bei gėrimais, bendravome rusų ir lietuvių kalbomis. Nutaikęs progą paklausiau, ar prisimena Lietuvą, ar negaila Vilniaus? Pašnekovas susimąstė ir patylėjęs prislopusiu gomuriniu balsu ištare: „Prostitute“ („Atleiskite“). Mačiau, kaip jo skruostu nuriedėjo ašara. Atsisveikindamas palinkėjo sėkmingos kelionės į Vilnių. Tik tada supratome, kodėl maskviškis visą laiką į KGB rūmus atvykdavo keliolika minučių vėliau už mus, o iš rūmų išvykdavo anksčiau negu mes. Be abejonės, jis viešbučio kambaryje klausėsi mūsų pokalbių, kai ryte prieš išeidami iš kambario ir grįžę aptarinėdavome dienos darbus, taip pat J. Tumelio telefoninių pokalbių su E. Bičkausku.

Priešaušriu atsikėlę susidėjome daiktus kelionei, „Aro“ vyrai apsirengė neperšaunamomis liemenėmis, atsisveikinome su viešbučiu ir „Latvija“ nuvažiavome prie KGB rūmų, kur pasiruošęs kelionei laukė autofurgonas. Dar buvo gerai neišaušę, kai patraukėme namų link. Uljanovsko srities keliais važiavome nestabdomi ir saugiai, kaip

žadėjo generolas. Vos tik įvažiavus į Totorijos Autonominę Respubliką, mūsų transportą sustabdė kelių patrulis ir ėmė tikrinti dokumentus; jiems kilo įtarimas dėl ginkluotų mūsų palydovų. Iškvietė papildomas pajėgas, aiškinosi su savo vyresnybe. Ilgai teko jiems įrodinėti, kas mes esame, kokių tikslų čia atvažiavome, ką, iš kur ir kur vežame. Išgirdę, kad esame iš Lietuvos, milicininkai pradėjo domėtis mūsų gyvenimu, grožėjosi policininkų uniformomis, vienas sakė: „Kaip jums gerai, kad esate nepriklausomi, ir mes to siekiame“. Pravažiavus Nižnij Novgorodą, keliuose budintys autoinspektoriai iš tolo mėgindavo stabdyti mūsų transportą, bet privažiavus arčiau, kai pamatydavo automašinų numerius, mostelėdavo, kad nestotume. Tai mūsų ambasadoriaus E. Bičkausko nuopelnas. Kelis kartus gyvenvietėse buvome sustoję atsipūsti. Kitos dienos rytą pasiekėme Maskvos žiedą, ten mus pasitiko E. Bičkauskas. Pavaišino kava, pasikalbėjome. Su E. Bičkausku atvažiavęs dar vienas lengvasis radiofikuotas automobilis mus palydėjo iki Rusijos ir Baltarusijos sienos.

Po vidurdienio įvažiavome į Baltarusiją. Čia laukė palyda iš Lietuvos – Aukščiausiosios Tarybos deputatas V. Žiemelis ir policijos automobilis su švyturėliais. Neprivažiavus

Minsko, jau temstant, netoli miško mus sustabdė gausus milicijos patrulis. Paaikino, kad teks palaukti, kol išvažiuos valdžia – čia esančioje viloje posėdžiavo B. Jelcinas ir kiti NVS prezidentai. Jau gerokai sutemus pamatėme iš miško išvažiuojančių lengvųjų automobilių koloną su didele milicijos palyda. Vėl leidomės į kelią. Priešaušriu privažiavome Medininkų pasienio postą. Pagaliau pasiekėme Lietuvą.

Buvo ankstyvas birželio 27-osios rytas, kai mūsų automobiliai sustojo Vilniaus Gedimino prospekte, prie buvusių KGB rūmų. Čia jau laukė Aukščiausiosios Tarybos deputatas Algirdas Endriukaitis, keletas su juo atvykusių vyrų ir žiniasklaidos atstovai. A. Endriukaičiui perdavėme krovinį – 47 tūkst. archyvinių baudžiamųjų ir filtracinių bylų, o mes po dviejų beveik bemiegių naktų išskubėjome į namus ilsėtis.

Pabendravus su KGB darbuotojais galima drąsiai teigti, kad šioje organizacijoje surinkti labai kvalifikuoti profesionalai; jie dirbo nematamai, bet labai operatyviai ir įžvalgiai.

Ką rado vartydami parvežtas bylas, gali paaikinti Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro darbuotojai. Juk taip sprendėsi 47 tūkst. kankintų Lietuvos žmonių ir jų šeimų likimai.